

SLOVENSKO PROTESTANTSKO DRUŠTVO - PRIMOŽ TRUBAR

LETOPIS '96

LETNIK: II

Primož Trubar.

Namesto uvoda

Že v prvem letopisu smo naznačili smisel in usmeritev našega letnega informativnega glasila. Tudi letopis '96 ima namen na kratko obeležiti najpomembnejše dogodke v preteklem koledarskem letu in na ta način ohraniti pisno sled naše dejavnosti

Poleg tega vsi člani našega društva pač ne morejo biti prisotni in aktivni pri vseh oblikah dejavnosti, zato je potrebno, da vsaj enkrat na leto dobijo v roke neke vrste kronološki pregled najpomembnejšega, kar smo počeli v preteklem letu.

V bodoče pa bi lahko postopoma širili obseg letopisa s prispevki naših članov, ki bi se nanašali na razna področja, ki smo jih zapisali v naših programskih izhodiščih.

Z ustanovitvijo podružnice v Murski Soboti in kaže, da ne bo ostalo samo pri njej, pa pričakujemo, da bomo v bodoče letopis lahko razširili tudi z informacijami o delovanju podružnic(e).

Vabimo zato vse, ki imajo kaj tehtnega za povedati o stvareh zaradi katerih smo se pred tremi leti ustanovili, da nam to v krajših prispevkih posredujejo. Veseli bomo takega sodelovanja in vas v pričakovanju vašega odziva lepo pozdravljamo.

Predsednik SPD - PT

O. Moravčič

Jezik je pesem

V nedeljo, 4. februarja 1996 je Slovensko protestantsko društvo-Primož Trubar v ljubljanski evangeličanski cerkvi pod gornjim naslovom pripravilo slavnostno prireditev ob slovenskem kulturnem prazniku.

To ni bila vsakdanja proslava, ampak premišljevanje, meditacija in petje, ki sodijo v najbolj prepoznavno človekovo kulturno udejstvovanje in doživljanje.

Za uvod je dr. Francka Premk v jezikovnem eseju predstavila monografijo *Korenine slovenskih Psalmov*. Gre za knjigo, ki nas seznanja z začetki slovenskega prevajalstva in pesnenja v slovenskem knjižnem jeziku, kar so seveda počeli protestantski pisci. Predstavila je prevajalsko pesniško delo Primoža Trubarja in Jurija Dalmatina. Jezik je za Slovence ključnega pomena, saj se brez njegove ohranitve in razvoja v knjižno varianto gotovo ne bi ohranili kot samostojni in svobodni narod, da sploh ne omenjamo naše nacionalne države in današnje državnosti, oziroma zametke le-te v času reformacije.

Prireditev je obogatil ženski pevski zbor iz Puconcev pod vodstvom prof. Jožeta Vukana, ki je s pemimi Vöra bije, Sem slovenska deklica, Vsi so venci vejli, Prepelica si v detelce spevle, V jesenski noči, Snoči smo pojbare lovili, Moj rožmarin se doi posušo, Točila san čarno vino, Prekmurski ljubi kraj, Nebo in zemlja, V našem kraju je lipou in Čüj klonckanje dal ravno pravi ritem prazničnega kulturnega večera, saj so ljudski toni zbranim sporočili nepozabnost petja kot komunikacije med ljudmi.

Prireditev je pokazala, da se cerkev kot kulturni hram in verska institucija lahko koristi za kulturne prireditve najširše vsebine in oblike. Cerkev je ravno tako lahko zelo pomembni civilni in javni medij, saj se je dolžna postavljati na ogled narodovemu očesu in človekovemu pogledu.

Občni zbor SPD-PT

Dne 30. maja 1996 je v hotelu Lev v Ljubljani bil redni letni občni zbor Slovenskega protestantskega društva - Primož Trubar. Občni zbor je potekal po ustaljenem dnevnem redu. Podana so bila poročila predsednika društva in predsednika nadzornega odbora. Sprejet je bil

program dela za leto 1996, poslovnik o delovanju podružnic društva ter sklep o ustanovitvi podružnice v Prekmurju. Eden izmed pomembnih sklepov občnega zbora je bil tudi ta, da se ljubljanskemu mestnemu svetu predlaga v Argentinskem parku v Ljubljani postavitev spomenika Primožu Trubarju in drugim zaslužnim slovenskim protestantom, park pa naj se preimenuje v "Park reformacije".

Tretji Trubarjev zbornik

Meseca maja 1996 je v založništvu Slovenskega protestantskega društva - Primož Trubar in Slovenske matice izšel *Tretji Trubarjev zbornik*. Gre za obsežno delo v katerem so objavljeni prispevki z interdisciplinarnega mednarodnega znanstvenega simpozija *Reformacija na Slovenskem* ob 400-letnici smrti Primoža Trubarja, ki je bil v Ljubljani med 9. in 13. novembrom 1987.

Gradivo simpozija naj bi po dogovoru organizatorjev kot *Tretji Trubarjev zbornik* izdala Slovenska matica in s tem nadaljevala tradicijo prvega (1908) in drugega (1952) Trubarjevega zbornika. Žal do načrtovanega izida zbornika v naslednjih letih po simpoziju ni prišlo.

Zaradi kulturnega dolga sedanjega rodu do tistih, ki so v skromnejših in težjih razmerah, pa kljub temu leta 1908 in leta 1952 izdali prvi in drugi Trubarjev zbornik, se je Slovensko protestantsko društvo Primož Trubar zavzelo za izdajo tretjega Trubarjevega zbornika. Za finančno pomoč smo se v drugi polovici leta 1995 obrnili na Ministrstvo za kulturo, ki se je z razumevanjem odzvalo in zagotovilo najnujnejša denarna sredstva; manjši del pa je prispeval tudi Znanstveni inštitut Filozofske fakultete. Pri tem moram omeniti veliko zaslugo našega člana prof. dr. Marka Kerševana, ki je s strani društva prevzel organizacijske posle.

Za razumevanje in finančno podporo se naše društvo zahvaljuje Ministrstvu za kulturo Republike Slovenije in Znanstvenemu inštitutu Filozofske fakultete.

Ob obisku papeža Janeza Pavla II. v Sloveniji

Prav gotovo je med nekaterimi člani Slovenskega protestantskega društva - Primož Trubar dvignila nekoliko prahu pobuda vodstva

društva, da naj papež med svojim obiskom v Sloveniji stori spravno gesto napram slovenskim protestantom v času protireformacije. Zaradi lažjega razumevanja in da ne bi bilo potrebno preveč brskati po spominu, objavljamo pismo predsednika društva in seniorja Evangeličanske cerkve tiskovnemu uradu slovenske škofovske konference ter odgovor nadškofa Alojzija Šuštarja v celoti:

“Slovensko protestantsko društvo-Primož Trubar in Evangeličanska cerkev v Sloveniji se letos pripravljata na 410 obletnico smrti Primoža Trubarja. S tem si štejeta v veliko dolžnost, da posebej počastita spomin na velikega Slovence-očeta slovenske književnosti in slovenskega naroda ter prvega slovenskega superintendenta-Primoža Trubarja pa tudi druge protestantske pisce. Ti so v 16. stoletju izdali nad 50 knjig v slovenskem jeziku, med njimi celotni prevod Biblije, ki jo je prevedel Jurij Dalmatin. S to obletnico sovpada visoki obisk poglavarja Rimsko-katoliške cerkve, papeža Janeza Pavla II. To bo gotovo velik dogodek za vse vernike Rimsko-katoliške cerkve, veliko priznanje pa tudi mladi slovenski državi. Istočasno pa nas ta veliki dogodek neprijetno spominja na vsa tista skrajna dejanja, ki so se dogajala za časa protireformacije s preganjanjem Primoža Trubarja in drugih slovenskih protestantov, fizičnimi obračuni s protestantskimi verniki, požiganjem slovenskih protestantskih knjig, ter izgonom preko 600 najpremožnejših protestantskih družin v tuji svet, kjer so se kot manjšina popolnoma izgubili. Ta boleča rana na narodovem telesu vse do danes ni zaceljena. Rimsko - katoliška cerkev ta dejanja, ki jih je sama organizirala ni nikoli obžalovala, kaj šele, da bi se slovenskemu narodu opravičila. Menimo, da je papežev obisk enkratna priložnost, da se zamujeno popravi. Zato predlagamo, da papež Janez Pavel II. s primerno simbolno gesto v znak pomiritve opravi to dejanje. S tem bi izpričal strpen odnos do slovenske protestantske tradicije in Evangeličanske cerkve, ki je na Slovenskem avtonomna in avtohtona. To dejanje bi v praksi dokazalo, da duh ekumenizma v praksi res živi in je postal način sodobnega sporazumevanja med različnimi krščanskimi Cerkvami. Bila bi pa tudi primerna oddolžitev Primožu Trubarju in drugim slovenskim protestantskim piscem, ki so zaslužni za nastanek slovenske Evangeličanske cerkve, slovenske književnosti in slovenske nacionalne zavesti, pa je ta njihova zasluga vse do danes često zamolčevana in marginalizirana. Prosimo Vas, da

po svojih zmožnostih našo željo in predlog upoštevate in se zavzimate za njuno uresničitev.”

Nadškof Alojzij Šuštar je odgovoril:

“Prejel sem pismo, ki ste mi ga pisali 26. aprila 1996 v zvezi s 410. obletnico smrti Primoža Trubarja in obiska papeža Janeza Pavla II. v Sloveniji. Neprijetno sem bil presenečen nad Vašim pismom in še bolj, da je bilo objavljeno tudi v sredstvih družbenega obveščanja. Zato dovolite nekaj pripomb. 1. Zadeva Primoža Trubarja ni zadeva vesoljne katoliške Cerkve, ampak stvar slovenskega naroda in katoliške Cerkve na Slovenskem. Zato mi je nepojmljivo, kaj naj bi papež Janez Pavel II. med bivanjem v Sloveniji naredil, da se to uredi. Slovenska Evangeličanska Cerkev je bila v skladu z dosedanjimi dobrimi odnosi uradno povabljen k sodelovanju pri papeževem obisku in upam, da je povabilo tudi sprejela. 2. V Sloveniji imamo Slovenski ekumenski svet oziroma Svet krščanskih Cerkva. Ali ne bi bilo primerno, da bi v tem krogu najprej govorili o stvari? Gre namreč za splet vprašanj, ki jih ni mogoče preprosto rešiti z eno samo gesto. S strani katoliške Cerkve izražam popolno pripravljenost za odprt in konstruktiven pogovor najprej na ravni stroke, potem pa tudi na ravni najvišjih predstavnikov obeh Cerkva. Prepričan sem, da bomo samo na tak način prišli do zaključka, ki ga bosta sprejeli obe strani. 3. Da se je za časa reformacije in pozneje zgodilo marsikaj, ne samo na Slovenskem, ampak tudi drugod, kar je vsega obžalovanja in obsojanja vredno, je splošno znano. Cerkev, tako katoliška kot protestantska, je bila v tistih časih veliko bolj povezana z državo. Zgodovinska dejstva, povezana z reformacijo kakor tudi s protireformacijo ali katoliško reformacijo, so dobro znana. Na obeh straneh je odločilno vlogo odigrala državna oblast. Spričo tega ni mogoče trditi, da je katoliška Cerkev organizirala vsa tista skrajna dejanja, o katerih govorite v pismu. 4. Vsako leto imamo v Sloveniji v januarju ekumenski teden. Zanimivo je, da doslej še nihče ni prišel na misel, da bi se katoliška Cerkev morala opravičiti slovenskemu narodu, ki vendar večinsko pripada katoliški Cerkvi. 5. Če bi bilo kakšno javno opravičilo za dogodke pred 400 leti smiselno, bi bilo primerno, da bi se to zgodilo v neki skupni izjavi, da ne bi nastal vtis, da so eni vsega krivi, drugi pa popolnoma brez krivde. 6. Dan reformacije obhajamo že nekaj časa. Zadnjih nekaj let je to tudi državni praznik, ki ga ustrezno zaznamujejo tudi mediji.

To je gotovo izjemna priložnost za utrjevanje ekumenskih vezi. Žal moramo ugotoviti, da so bile nekatere izjave nekoliko v oporeki z ekumenskim duhom. Sedanji papež si zelo prizadeva za zблиžanje krščanskih Cerkva v pravem ekumenizmu. To je poudaril posebno v okrožnici Da bi bili eno (Cerkveni dokumenti št. 63, Ljubljana 1996). Pri nekaterih drugih krščanskih Cerkvah je mogoče ugotoviti tako pripravljenost, žal pa ne povsod. Iskreno upam in pričakujem, da bo papežev obisk v Sloveniji v vseh pogledih potekal v pravem razpoloženju in dostojanstvu. Hvaležen sem Slovenskemu protestantskemu društvu - Primož Trubar in Evangeličanski Cerkvi, če boste tudi Vi k temu prispevali.”

Neobjavljeni pogovor novinarka Vestnika N. Rituper z predsednikom društva Oto Norčičem glede nekaterih aktualnih vprašanj in prizadevanjem društva za le-te (Poslano Vestniku 13.05.1996)

Protestantizma ne smemo vzeti samo kot cerkveno gibanje, ampak kot gibanje za Slovenski narod.

V začetku je bilo cerkveno gibanje. Ampak je ta okvir kaj hitro preraslo in je postalo družbeno gibanje, ki je v osnovi spremenilo pogled na svet in ravnanje ljudi, ki so se s to novo vero in gibanjem identificirali. Človek je postal bolj samostojen, ni več rabil posrednika, sam je reševal svoje probleme. S tega se je rodila protestantska etika, ki sovпада z razvojem liberalnega kapitalizma. Zato je to dalo zagon severnim evropskim državam, ki so sprejele protestantizem, da so hitreje napredovale v gospodarskem razvoju. Več denarja so namenili gradnji gospodarskih obratov kot gradnji cerkva.

Slovenci nasplošno dajemo velik pomen Primožu Trubarju, vendar, kar je Trubar za Slovence, to je Štefan Küzmič za Prekmurce!

To se popolnoma strinjam. Veličina Küzmiča je v tem, da je pomagal ohranjati slovenstvo v tem odrezanem delu Slovenije, Prekmurju. Če ne bi bilo teh prekmurskih protestantskih piscev, bi se stvari bistveno drugače odvijale. Pomagal je ohranjati etnično skupnost prekmurskih Slovencev. Zato je njegova zasluga zelo velika in primerljiva s Trubarjevo. Trubar je nastopil kmalu po Luthru, zato ga moramo vrednotiti tudi v tej povezavi. Za vse Slovence je pomembna oseba in čedalje bolj ga razumemo kot

pomembno zgodovinsko osebnost. Zanimivo je, da po rezultatih raziskave Fakultete za družbene vede o zaslužnih in znamenitih Slovencih, je Trubar daleč na prvem mestu. Ne Prešeren, kot bi morda kdo pomislil. Torej Slovenci nasplošno nismo tako nestrpni, kot v določenih krogih, na primer v Rimo-katoliški cerkvi, ki smatra, da je Primož Trubar samo reformator in heretik. Že zaradi tega je potrebno poskrbeti, da se ga pravilno predstavlja in interpretira, ne pa da ga tako radi zamolčijo. Vsekakor pa marginalizirajo.

Moti me na primer, da se v vseh učbenikih poglavje o protestantizmu na Slovenskem konča potem, ko so ga preganjali iz slovenskih dežel. Vendar se je v Prekmurju takrat razvoj šole začel. To je spet zamolčevanje. V svojih nastopih sem večkrat povedal, da se je protestantizem vendarle ohranil v delu Slovenije in sem imenoval prekmurske protestantske pisce kot zelo pomembne, ki so pomagali ohranjati protestantizem in slovenski jezik, ter na svoj način prispevali k utrjevanju nacionalne zavesti. Prekmurci takrat ne bi razumeli Trubarjevega in Dalmatinovega jezika. Prekmurci smo lahko na to ponosni.

Prepričana sem, da se Prekmurci ne zavedamo dovolj pomena našega knjižnega jezika.

Seveda ne. Pa tudi ostali Slovenci se ne, zato jih moramo sami opozarjati in informirati. Mnogi so presenečeni, ko to izvejo. Štejejo, da je to dokaz, da smo Slovenci v tem dejansko večji, kot se v resnici imamo. Prekmurci smo se zato ohranili, kljub temu, da smo bili dolgo ločeni in izolirani ter pod vplivom drugih.

Za vse to zatiranje in zanikanje, kar se je dogajalo v teh 400 letih, bi se naj sedaj papež Janez Pavel II. s simbolično gesto opravičil slovenskemu narodu. Zakaj prav sedaj?

Smatrali smo, da je to primeren trenutek, da se zaradi pomena protestantskih piscev, vključno s prekmurskimi, ki ga imajo za slovenski jezik, za prve šole, šolstvo, prvo avtonomno in avtohtono Cerkev ter za vse gibanje, ki je bilo v prid slovenskega naroda in dejstva, da so jih fizično preganjali in da se je takrat moralo 800 najpremožnejših slovenskih protestantskih družin izseliti. Med njimi prav gotovo veliko slovenskega plemstva, zato pa Slovenci nimamo svojega plemstva. Protireformacija je krvavo obračunala s protestanti, zato bi bilo prav, da bi papež sedaj, ko pride v Slovenijo, ta skrajna dejanja obžaloval in se opravičil Slovincem s simbolno gesto.

Kakšne so bile reakcije?

Nadškof v pismu odgovarja, da je to predvsem stvar Rimo-katoliške cerkve, slovenskega naroda in Evangeličanske cerkve. Tega jaz ne bi hotel komentirati. Znaki, da bi prišlo do pomiritve med cerkvama ali vsaj do pravilnega interpretiranja Trubarja in teh dogodkov, so. Potrebno je počakati.

Ali ni morda to pismo delovalo preveč politično?

Mislite na to, ker smo pismo poslali v vednost tudi predsedniku države? Njemu smo ga poslali v vednost, ker je tudi on gostitelj, saj sta skupaj z nadškofom povabila papeža. Zato smo smatrali za potrebno, da če pismo pošljemo nadškofu, da ga v vednost dobi tudi predsednik. To pa za mene ni nobena politizacija. Sicer pa, pred nekaj leti nazaj je bil papež na Madžarskem, na Češkem in na Slovaškem in tudi tam je opravil podobno simbolno gesto. Tudi tam so preganjali protestante. To nas je navedlo, da ima verjetno tudi slovenski narod pravico do tega. Posebno, ker to nikakor ne bi bil predsedans papeža.

Ali torej ni poslano zato, da bi se javnost vznemirjala?

Absolutno ne! Navsezadnje opozarjamo na stvari, ki so se dogodile in v zvezi z dogodkom, ki je. Mi samo nekaj predlagamo in nekaj želimo. Nič ne izsiljujemo, druga stran pa naj oceni, če lahko to naredi, če ne pa bomo pač živeli naprej s tem. Če smo s tem lahko živeli nad 400 let, bomo tudi sedaj.

Bi po vašem mnenju lahko to vplivalo na boljši dialog med obema slovenskima Cerkvama, Rimo-katoliško in Evangeličansko?

Mislim, da bo to vplivalo, da se bodo te stvari začele reševati. Že to bo dosežek če bodo začeli drugače gledati in zgodovinska dejstva pravilno interpretirati; da se bo pojavila npr. kakšna primerna izjava. Sedaj smo v obdobju ekumenizma, in če smo res, potem bi to lahko bil prvi korak. Ekumenizem pomeni določeno komunikacijo med različnimi krščanskimi Cerkvami v prid boljšega razumevanja med Cerkvami in narodi. Skozi tak dialog bi lahko protestantizem in Primoža Trubarja pravilno umestili v zgodovinski kontekst in našo sodobnost.

Seveda pa lahko to umestitev na pravo mesto vzamemo povsem dobesedno. Mislim namreč na postavitve spomenika argentinskemu generalu Joseju de San Martinu, ki ga skoraj nihče ne pozna.

Prav to nas je precej razburilo, saj bi naj ta spomenik stal v tako imenovanem " argentinskem

parku ", ki je bil čez noč preimenovan v argentinski park. Meji pa na evangeličansko cerkev in obsega celo del zemljišča, ki je prej pripadalo Evangeličanski cerkvi in je bilo po vojni nacionalizirano. Evangeličanska cerkev se je tej zemlji odpovedala z željo, da naj ostane park kot celota in naj služi svojemu namenu. Ko pa gre sedaj za postavitve tega spomenika, se Evangeličanska cerkev s tem nikakor ne more strinjati. Cerkev in naše društvo je izdalo svoj protest. Gre za napačne poteze Ljubljanskega metnega sveta, ki favorizira neko državo, ki prav gotovo ni najpomembnejša za našo Slovenijo. To, da je sprejela našo kolaborantsko emigracijo leta 1945, ni razlog, da ji postavljamo spomenik. Še najbolje bi bilo da bi to bil Trubarjev park ter da bi se njegov spomenik iz neprimerne mesta prinesel sem v bližino evangeličanske cerkve. Lahko povem, da je velika večina Ljubljancev proti spomeniku in jih je večina za to, da bi bil to Trubarjev park ali mogoče Park reformacije.

Ali mislite, da želi morda slovenska oblast na ta način narediti spravo z domobranci?

Gospod Dimitrij Kovačič (predsednik mestnega sveta v Ljubljani, op. avtorja) je v socialdemokratski stranki, kakšen je njegov namen, mi ni znano. Zgleda pa, kot da se za to zahvaljuje tej državi- Argentini, in ji med prvimi daje tako obeležje, ker je pač sprejela povojno emigracijo, ki je nesrečno sodelovala z okupatorjem. Ta poteza je zato nepravilna. Upam, da do realizacije ne bo prišlo. Ljubljana je glavno mesto Slovenije. Če po neki državi imenujemo park in postavimo spomenik nekemu generalu ima to mednarodne razsežnosti. Prepričan sem, da so številne druge države, ki so več naredile za Slovenijo, kot Argentina. ZDA so na prvem mestu, ker so sprejele največ ekonomske emigracije in nam tudi v zadnjem času veliko pomaga pri tranziciji in vključitvi v Evropo. ZDA si prej zaslužijo, da imajo park in spomenik kakšnega pomembnega človeka. Pa tudi Nemčija, Francija... Predlagam, da če že, naredimo park narodov v okolici Ljubljane, na primerne mestu, kjer bi potem državniki, ki pridejo k nam na obisk, zasadili drevo in postavili kako obeležje, npr. skulpturo. Ampak potem moramo to pod enakimi pogoji omogočiti vsem. Ne pa eni državi dajati neupravičeno prednost pred drugimi. To ni stvar samo ljubljanskega mestnega sveta ampak tudi vlade. Zato smo protestno pismo poslali v vednost slovenskemu zunanjemu ministrstvu. Navsezadnje pa bi morali glede tega vprašati tudi volilce in slovensko javnost.

Kakšen je po vašem mnenju odnos med Rimo-katoliško in Protestantsko cerkvijo in kakšen je odnos teh cerkva do države?

O tem vam veliko ne bi vedel povedati. Naše društvo se s temi vprašanji ne ukvarja. O teh stvareh vam lahko kvalificirane odgovore dajo predstavniki Evangeličanske in Rimo-katoliške cerkve.

Slikarska kolonija - posvečena državnemu prazniku Dnevu reformacije

V dneh med 22. in 29. septembrom 1996 je v Moravskih Toplicah potekala že druga slikarska kolonija posvečena državnemu prazniku Dnevu reformacije.

Na koloniji so sodelovani znani slovenski akademski slikarji, kot so: Nikolaj Beer, Herman Gvardjančič, Zmago Jeraj, Vinko Tušek, Franc Novinc, Štefan Hauko, Franc Mesarič in Vlado Potočnik.

Slikarska kolonija je potekala tako kot lansko leto v evangeličanskem mladinskem domu "Števan Küzmič v Moravskih Toplicah. Pri organizaciji kolonije je sodelovala tudi Občina Moravske Toplice. Slikarska dela, ki so na koloniji nastala, so bila razstavljena meseca oktobra v prostorih Galerije v Murski Soboti.

Dan reformacije - osrednja državna proslava v Cankarjevem domu v Ljubljani

Slovensko protestantsko društvo-Primož Trubar in Ministrstvo za kulturo Republike Slovenije sta ob slovesnem državnem prazniku Dnevu reformacije dne 30. oktobra zvečer v Linhartovi dvorani Cankarjevega doma v Ljubljani pripravila osrednjo slovesno proslavo. Proslava je bila posvečena obenem tudi 410-letnici smrti Primoža Trubarja.

Slavnostni govornik je bil predsednik Republike Slovenije Milan Kučan, ki je v svojem govoru povdaril, da se šele v zadnji letih oblikuje celosten pogled na etične, politične, duhovne in civilizacijske vrednote, ki jih je reformacija kot trajne vnesla v življenje in delo, zavest in trdnost slovenskega naroda in sedaj tudi slovenske države. Na proslavi je bila krstno uprizorjena monodrama "Trubar", ki jo je v ta namen napisal dr. Matjaž Kmecl. V glavni vlogi "Trubarja" je nastopil znani slovenski dramski

umetnik Polde Bibič. Proslava je opomnila na mnoge pozabljene ali zamolčane vrednote slovenske protestantske civilizacijske dediščine, pomembne za naš današnji dan.

Slavnostni govor predsednika Republike Slovenije Milana Kučana na osrednji državni prireditvi v Cankarjevem domu:

"Lubi Slovenci, spoštovane gospe in gospodje, dragi prijatelji in znanci!

Najbrž ni naključje, da imamo Slovenci kot državni praznik Dan reformacije komaj peto leto, čeprav je letošnjega julija poteklo že 450 let od smrti velikega verskega in kulturnega prenovitelja Primoža Trubarja, osrednje osebnosti reformacijskega gibanja na Slovenskem. S samostojno slovensko državo smo se zavedli tudi vseh korenin slovenstva in njegove vpetosti v evropsko zgodovino. Znotraj njenih duhovnih tokov smo tako prepoznali in priznali tudi pomen in bogastvo Trubarjevega dela ter stvaritve in pozitivne vrednote, ki so jih v slovenski religiozni, kulturni, etični in vrednostni prostor vnesli slovenski protestanti in evropska reformacija v celoti. Tako se šele sedaj oblikuje celovit pogled na etične, politične, duhovne in civilizacijske vrednote, ki jih je reformacija kot trajne vnesla v življenje in delo, zavest in trdnost slovenskega naroda in sedaj tudi države. Ta pogled je koristen za ugotavljanje dejstev o naši preteklosti, predvsem pa za premišljanje o naši prihodnosti. Pomen slovenske reformacije za slovenski knjižni jezik in za slovensko kulturno ovedenje, kot to pravi dr. Matjaž Kmecl, je že dolgo znan in kar se da odtehtan. To so storili že na začetku tega stoletja veliki možje duha, slovenski izobraženci, pisatelji, pesniki in literarni zgodovinarji kot so Anton Aškerc, Ivan Cankar in dr. Ivan Prijatelj. Trubar in drugi slovenski protestanti so ne le izoblikovali, marveč tudi udejanili prepričanje, da je slovenščina dovolj zmogljiv jezik za ubesedovanje celovite izkušnje sveta. To se je znova potrdilo z nedavnim ekumenskim prevodom celotnega besedila Svetega pisma skupine jezikoslovcev, zgodovinarjev in teologov pod skrbno roko akademika prof. dr. Kraševca. Vselej znova potrjeno spoznanje o živosti in izpovednosti slovenskega jezika je vredno premisleka tudi v današnjem času globalizacije sveta in razvoja moderne komunikacijske tehnologije. Že tistega davnega 16. stoletja nas je Trubar s svojo odločitvijo za materinščino postavil ob bok takrat nastajajočim sodobnim narodom in nas zavezal

samozavesti in samospoštovanju, da tako mislimo in ravnamo tudi v sedanjih časih evropskega vsestranskega sodelovanja in povezovanja. V Trubarjevih premišljevanjih in dejanjih je še danes mogoče jasno prepoznati in sprejemati utemeljitev rasti slovenstva, naše osvobojenosti, samozavesti in ne nazadnje odgovornosti za svoj lastni obstoj in lastno kulturo pred seboj, pred predniki in pred prihodnjimi rodovi, po krščanskem izročilu pa tudi pred Bogom, ki je po tej misli obstajanje človeku dodelil. Ob vsem tem je potrebno reči, da je pri nas še vedno navzoče prepričanje, da se dejanski prispevek slovenskega protestantizma omejuje le na jezikovne in ozko pojmovane narodnostne zadeve. Zato je bilo na letošnji svečani akademiji Trubarjeve smrti upravičeno ugotovljeno, da je bil, čisto v duhu naše ne ravno redke ozkosrčne tradicije, ob letošnjih proslavljanjih 1250 let krščanstva pomen slovenske protestantske reformacije za samo krščansko vero, pa tudi za krščansko civilizacijo, skorajda, in to neupravičeno, zamolčan. Tudi zato je umestno, da ob letošnjem Dnevu reformacije spomnimo še na druge vrednote in pomene protestantske civilizacijske dediščine tudi za naš današnji slovenski čas. Najprej ne gre prezreti posebnega pomena, ki ga je imela, kar utemeljeno poudarjamo in ponavljamo, slovenska kultura v zgodovini slovenstva kot samostojno organizirane in obstoječe etnične celote. Ko še nismo imeli lastne države in iz nje izvirajočih ključnih političnih ustanov, je bila prav kultura tista, ki je opravljala narodno ohranitvene in obrambne, pa tudi izrazito politične funkcije. In prav v tako razumljeno kulturo so Trubar in številni drugi vidni slovenski kulturniki za njim z neomajno vnaprejšnjo vero vložili vse, kar so najboljšega zmogli, da bi slovensko narodno občestvo doseglo svoj Kanaan, obljubljeni deželo - svojo lastno državo in se tako konstituiralo kot drugim enakopravna politična skupnost. Reformacijsko prepričanje in verovanje, da je edina pot posameznikova osebna, notranja vera, brez posrednikov med človekom in Bogom, je močno povzdignilo pomen človeka in njegove osebnosti in s tem tudi njegovih pravic in odgovornosti do vseh institucij, od cerkve do države. Po tem pojmovanju so državljani soodgovorni nosilci oblasti. To je pomembno tudi za današnje razmere, ko imamo prvič zares svojo državo in ko ni nikakršnih razlogov, da ne bi odvzeli veljave sleherni misli o tem, da je državljan podanik države, da je ljudem mogoče odvzeti pravico do

njihovega lastnega iskanja resnice o življenju ali obnavljati čase, kjer je bil človek človeku in sosed sosedu zalezovalec in kjer je bila človekova pravica do zasebnosti brezbržno kršena. Nasprotno. Čas je, da z zaupanjem vase in v druge sooblikujemo skupne poglede na javno življenje in prevzamemo zanj skupno odgovornost. Reformacija in protestantizem sta neposredno in posredno pustila glogoke sledove tudi v slovenskem pojmovanju človekovega dela in poklicne dejavnosti. Čeprav so kasnejša protireformacijska dogajanja hotela znova uveljavljati vrednostno razlikovanje med umskim, intelektualnim in fizičnim delom, in tim. poklicanost kot božji klic celo pridržati le za duhovne poklice, se je temeljna protestantska vrednota enake poklicanosti in enakovrednosti vseh del vedno znova prebijala na površje tudi v slovenski duhovnosti in kulturi. In če naj bi po znanem sociologu Maxu Weberu besedo poklic imeli le protestantski narodi, jo imamo tudi Slovenci. Ne nazadnje je protestantsko pojmovanje posameznikove svobode vesti in enakosti ljudi v osnovnih verskih pravicah ne le privedlo do verske strpnosti v reformacijskih deželah in do nevtralnosti države v verskih rečeh, marveč je tudi pognalo v evropskem kulturnem in političnem prostoru ter kasneje v ZDA korenine za tisto vrednoto v medčloveških odnosih, ki ji pravimo strpnost. Njena navzočnost v sedanjih procesih globalizacije in hkrati individualizacije človeškega sveta je nepogrešljiva. Je temeljni pogoj skladnega razvoja ter ključna sestavina nastopajoče civilizacije tretjega tisočletja. V narodu ustvarjalnih, samozavestnih in marljivih posameznikov, kakršen je slovenski, je strpnost odločilna vrednota. Pravica do različnosti omogoča samosvojost in iskanje skupnega dobrega. Bilo bi v popolnem nasprotju z duhom sodobnega časa, če bi zdaj med Slovence v javnem življenju znova vnašali versko razlikovanje in nestrpnost. Prva znamenja so tukaj. Niso zaskrbljujoča po svojih razsežnostih, a žal tudi niso dobila javnega odziva, ostrega, kot ga te vrste pojavi v demokratičnih, odprtih in strpnih družbah morajo izzvati. So stvari in dogodki v življenju vsakega naroda, ki jih ni mogoče spregledati ali zamolčevati, in so trajnice njegove identitete. Za nas Slovence sta to tudi krščanstvo in civilizacijski napredek, ki ga je prineslo v življenje naših prednikov. V tem okviru ima slovenska reformacija pomembno mesto. Zato je Dan reformacije praznik vseh nas in ne samo

evangeličanov. Prepričan sem, da nam bodo naša sedanja in prihodnja spoznanja o tem omogočila nove premisleke o narodovi dosedanji poti in njegovi prihodnosti.

Prepričan sem prav tako, da bodo vrednote, ki jih je k nam prinesla reformacija, pomagale, da se bosta nova zakonodajna oblast, kakor jo bodo na letošnjih parlamentarnih volitvah po svoji vesti in svobodni izbiri izvolili državljani in državljanke, in nova vlada, z večjo vnemo posvetili ureditvi naše države kot pravne in socialno prijazne do svojih ljudi, in bosta znali dovolj ceniti slovensko zavezanost poklicnemu delu in delu sploh, njegovemu pomenu za

dostojanstvo človeka, človekovo svobodo, medsebojno spoštovanje in strpnost. To vključuje tudi versko in cerkveno svobodo, urejenost odnosov med državo in cerkvami, njihovo ločenost od države, ne pa tudi njihove izključenosti iz javnega življenja. Na vse to se bomo morali navaditi, skladno z duhom časa, ki ni zgolj preprosto nadaljevanje tistega, kar je bilo v zadnjih 50 letih prekinjeno. Poskrbeti moramo, da bo ljudem tukaj, na vprašanje kje je tvoj dom, človek, mogoče odgovarjati: moj dom je tukaj. Tukaj sem spoštovan, varen in zaželen. Tukaj se ceni moje delo in spoštuje moje prepričanje.”
